

İdrak ve Anlamak: Okuyucu Niçin Anlamaz?

Edebi anlamda her alanın kendine özgü bir dili, kavram dünyası ve terminolojisi vardır. Bir yazıya konu olan her eser de bu özgünlükten pay alır. Okuyucu, eğer okuduğu alanın kelime hazinesine, kavramsal derinliğine ve metnin beslendiği arka plana aşina değilse, okuduklarını hakiki manada idrak etmesi kolay değildir. Bu yüzden, böylesi bir durumda metni anlamakta zorlanması kadar doğal bir şey yoktur.

Özellikle okuyucunun düşünce derinliği ve mana dünyası yeterince gelişmemişse, edebi ya da felsefi bir yaklaşımla yazılmış metinleri kavraması daha da güçleşir.

Süryanicenin edebi incelikleriyle yazılan metinlerinde bu hakikat daha çok belirgindir. Çünkü klasik dilin derinliğini kavramak yalnızca dil bilgisel bir beceri değil; **ruha işlenmiş bir duyarlılık** ister. Bu yüzden, Süryaniceyi dilin incelikleriyle okuyup özünü kavrayabilenlerin sayısı ne yazık ki çok azdır.

Doğu toplumlarında yaygın olan **“okumama”** alışkanlığı da bu olumsuzluğun başka bir yansımasıdır. Zira okumak bir sevgidir; **sevmeyen okuyamaz, okumayan anlayamaz, anlamayan da aslında hiç okumamıştır.**

Hakiki okuma, insanın kendi içine doğru yaptığı sessiz bir yolculuktur. Her kelime bu yolculukta bir durak, her anlam bir kapıdır. O kapıdan içeri girebilen içinse söz artık sadece bilgi değil, **ışığın yankısıdır.**

Süryani bilgeliği şöyle der: **“Anlamak bir armağandır; ama bu armağan, hazır olan kalbe verilir.”**

Bu yüzden okumak yalnızca gözle değil, kalple yapılan bir eylemdir. Çünkü kelimeler akılla çözülür, ama anlam kalple duyulur.

Bir yazıyı okurken veya yorumlarken niyetimiz, birikimimiz, önyargımız, değerlerimiz, ilkelerimiz, alışkanlıklarımız, ahlakımız, yetişme tarzımız, bilgi düzeyimiz, kelime dağarcığımız, algı kapasitemiz, değerlendirme sistemimiz, endişelerimiz ve beklentilerimiz; hatta hayata bakarken taktığımız gözlük çok belirleyicidir.

Altın kaplamalı, güllük gülistanlık bir yazı bile olsa, onu bir ideoloji ya da olumsuz inanç gözlüğüyle okuyan, **anlamı değil kendi yanılgısını görecektir.** Çünkü her gözlük bir renk taşır; o renk, hakikatin ışığını ya kırar ya da saptırır.

Bir metni anlamak, kelimeleri çözmek değildir. Çünkü **her kelime, kendi içinde bir âlemdir.** Anlam, harflerin yüzeyinde değil, ruhun derinliğinde saklıdır. Bu yüzden okuyucu çoğu kez bir metni değil, kendi dar görüşünün sınırlarını okur. Görünenle yetinen zihin, anlamın sesini duyamaz.

Okuma, bir bilinç eylemidir; fakat idrak eşlik etmezse bu eylem yalnızca sesin yankısıdır. Suruçlu Mor Yakup'un (451–521) yüzyıllar ötesinden gelen uyarısı bu noktada bilgelik taşır: **“Okumayla birlikte idrak etme yeteneği çok önemlidir. Şayet kavrama yeteneği yoksa insan okumamalıdır. Çünkü kavrayış olmadan yapılan okuma, karanlığa açılan bir kapıdır.”**

Zira hayvanlar da sözün sesini işitir; fakat **anlamın nefesini yalnızca insan duyar.**

Okuma, aslında insanın kendini okumasıdır. Her metin bir aynadır; o aynada ne gördüğümüz, içimizin berraklığıyla ilgilidir. Ayna kirliyse, yansıyan da bulanıktır. Metin ne kadar parlak olursa olsun, okuyucunun gözlüğü kirliyse ışık gölgeye dönüşür.

Anlamı kavrayamamak çoğu zaman yazarın karmaşıklığından değil, **okuyucunun içsel kapalılığındandır**. Ruhun kapıları açılmadıkça kelimeler içeri giremez.

Okumak, bilgi edinmekten öte bir uyanıştır; fakat bu uyanış yalnızca idrakle mümkündür. Zekâ, anlamı görmeyi başlatır; idrak ise onu içselleştirir.

Okuma yolculuğu, bilginin değil, olgunluğun yolculuğudur. Ruh olgunlaşmadıkça, anlam açılmaz. Çünkü her metin, okuyucunun bilincine göre elbise giyer: Kimi için kural olur, kimi için yol, kimi için sır. Aynı kelime, birinde yankı bulmazken, diğesinde ilahî bir kapı aralar.

Okuyucu her metni anlamaz; çünkü **kendini okumaya hazır değildir**. Zihin kalabalıkça idrak konuşamaz. Anlamak için önce boşalmak gerekir: önyargıdan, bilgi kibrinden, aceleden, alışkanlıktan. Zihin sustuğunda kelimeler nefes alır.

Aziz Mor Efrem (306–373) şöyle der: “**Söz, ruhun aynasıdır; aynayı arıtan, ışığı görür.**”

Çoğu okuyucu aynasına bakmadan anlam arar. Kelimeleri hızla geçer, cümleleri tüketir ama sözün kalbindeki nefesi duyamaz. Çünkü anlam aceleyle değil, **dinginlikle doğar**.

Her metin, okuyucu ile yazarın ruhlarının buluştuğu bir alandır. O buluşma gerçekleştiğinde kelimeler artık anlam taşımaz, **anlamın kendisine dönüşür**.

Ve insan o an fark eder ki: Metin veya anlam hep oradaydı, ama **görececek göz şimdi açılmıştır**.

Goethe’nin dediği gibi: “**İnsan bir şeyi sevmedikçe, onu anlamayı öğrenmez.**”

Sevgiyle yapılan bilinçli okuma, idrakin kapısını açan anahtardır. Çünkü sevgiyle bakan, anlamaya niyet eden insan, önce kendi aynasını temizler. O anda söz, artık bilgi olmaktan çıkar; içsel bir aydınlanmaya dönüşür.

Her söz bir çağrıdır. Ve her çağrı gizliden şöyle fısıldar: **“Gel, içeriye bak. Çünkü dışarıda okudukların, içindekinin yankısıdır.”**

Yusuf Beğtaş